

Det internationale engagement

FINN DANIELSEN og BENT MUUS

Fuglene kender ingen grænser. Lorenz Ferdinands brændende engagement for naturbevarelse førte ham på kryds og tværs af kloden for at tale fuglenes sag, og herhjemme tog han aktivt del i mobiliseringen af det internationale fugle- og naturbeskyttelsesarbejde.

Stiftelsen af Verdensnaturfonden i Danmark

Lorenz blev tidligt opfordret til at indgå i World Wildlife Fund (WWF) – senere World Wide Fund for Nature – hvis danske afdeling, Verdensnaturfonden, blev stiftet i 1973 med prins Henrik som præsident, lensgreve Tido Wedell som formand og et præsidium sammensat af naturforskere og fremtrædende erhvervsledere.

Lorenz blev inddraget i Verdensnaturfondens bestyrelse og udvalg. Som ny grøn organisation i Danmark måtte fonden arbejde meget for at blive kendt – og anerkendt. Fonden havde det problem, at den på grund af det store antal prominente personer, der sad i præsidium og bestyrelse, blev opfattet som meget elitær, ikke mindst i mange grønne organisationers øjne. Der var ikke græs-rødder nok! Pudsigt nok var det netop dette forhold, der gjorde, at erhvervslivet fik tillid til fonden – den husede ingen rabiate miljøforkæmpere. I halvfjerdserne stod mange grønne foreninger (forståeligt nok) stejlt over for de produktionskræfter, der i den grad havde forarmet klodens naturværdier, sådan som det blev dokumenteret i den ene publikation efter den anden i løbet af tresserne.

Efter en beskedent start voksede Verdensnaturfonden støt, både i indflydelse og almen anerkendelse. I bestyrelsen bidrog erhvervsfolkene til at effektivisere sekretariatet og professionalisere kampagner og finansiering. Biologerne tog sig af de internationale naturbeskyttelsesprojekter, der er Verdensnaturfondens hovedformål. Efterhånden blev sekretariatet udbygget med ekspertise inden for de fleste af de områder, Verdensnaturfonden beskæftigede sig med. Der blev også knyttet gode forbindelser til DOF og andre grønne foreninger, som fonden ofte kunne gå i samarbejde med i enkeltsager.

Kombinationen af fremtrædende erhvervsledere og naturforskere i bestyrelsen er karakteristisk for

WWF i alle lande og medfører en dialog, der er lærerig for begge parter, og som i sidste ende øger forståelsen og den gensidige respekt. I begyndelsen trak biologerne nok store veksler på tålmodigheden hos erhvervsfolkene og blev vist betragtet som en kuriøs samling enegængere med en ubetingelig trang til vidtløftige og tidsrøvende diskussioner. Lorenz fremstod som arketyper. Verdensnaturfondens anden bestyrelsesformand, den meget kontante landsretssagfører Espen Dragsted, havde næppe i sine talrige bestyrelser mødt en diskussionslyst som hans, men han endte med at sætte stor pris på ham, selvom det vist aldrig blev gensidigt.

Fuld af ideer og idealisme, fagligt velorienteret og med en stor kontaktflade var Lorenz nyttig for Verdensnaturfonden, og han passede godt ind i fondens arbejde med naturbevarelsens globale perspektiver. Han var oven i købet afholdt – også når han faldt i søvn eller kom for sent til møderne.

ICBP

Historisk går ornitologernes internationale engagement helt tilbage til slutningen af 1800-tallet. Et af de problemer, der var i fokus dengang, var den intensive jagt på hvide hejrer og andre fugle for at skaffe fjer til damehatter. Nogle af de smukkeste fjer kom fra Østen, fra Kinesisk Silkehejre, som blev voldsomt efterstræbt. Arten er stadig på randen af udryddelse, men i dag er den største trussel mod den ødelæggelse af de vådområder, hvor den lever. I 1922 dannede en kreds af ornitologer *Det internationale fuglebeskyttelsesråd* (ICBP, senere Bird-Life), som var verdens første internationale naturbeskyttelsesorganisation.

En dansk støttekomitee for ICBP blev etableret ca 1930. De første mange år arbejdede den næsten udelukkende med nationale problemer, såsom fredning af Knortegåsen. Fra 1971 deltog Lorenz i komiteens arbejde, ligesom andre af DOFs formænd og bestyrelsesmedlemmer har gjort det. Med Jan Dyck som komiteens meget aktive formand blev der i halvfjerdserne bl.a. igangsat et oplysningsarbejde på Grønland og et ornitologisk undersøgelsesprojekt i Tanzania.

I løbet af firserne var bevidstheden om de internationale miljøproblemer vokset kolossalt, også i

den bredere befolkning. Det var en tid, hvor tre ud af fire danskerne var alvorligt bekymrede over foreningen. Mange sluttede op om Greenpeace og Verdensnaturfonden. Norges tidligere statsminister, Gro Harlem Brundtland, argumenterede for 'bæredygtig udvikling' i en rapport fra FNs Komite for Miljø og Udvikling. Det førte til, at miljøet kom langt højere op på dagsordenen i den politiske debat.

DAFIF

Mange unge rejste ud og så med deres egne øjne bulldozerne i regnskoven. Naturødelæggelserne i andre lande havde en helt anden størrelsesorden, end det vi kender fra Danmark i vor tid. Fra Skagen til Dueodde var de fleste større naturområder enten allerede opdyrket eller undervejs til at blive fredet eller naturgenoprettet. Mange græsrodder følte, at det vigtigste slag om naturen stod uden for Danmarks grænser.

En kreds af unge i DOF dannede DAFIF (DOFs Arbejdsgruppe For International Fuglebeskyttelse) i 1987. Målet var at få rejselystne feltornitologer til at undersøge dårligt kendte naturområder og samtidig sikre, at de indsamlede data nåede frem til ICBP og blev brugt. DAFIF fik bl.a. igangsat et biologisk undersøgelsesprojekt i Sierra Madre bjergene på Filippinerne, der er tilholdssted for flere truede fuglearter end noget andet sted i Asien. Lorenz gjorde sammen med DOFs internationalt orienterede direktør Arne Jensen og professor Jon Fjeldså en stor indsats for at skaffe den nødvendige kapital til projektet. Initiativet lagde grundstenene til, at 3600 kvadratkilometer af Sierra Madre bjergene i år (2001) blev fredet.

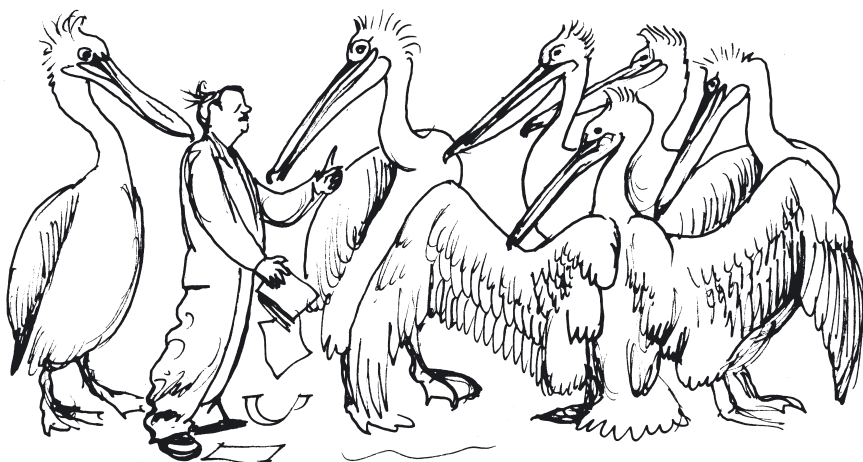
For de unge i DAFIF var Lorenz et storrygende, omvandrende levn fra gamle dage. Han var en besynderlig skabning, som var i stand til pludselig at rejse sig fra sovende tilstand og energisk give sit besyv med. Men selvom han ofte brugte kystfuglernes forhold i trediverne (!) som udgangspunkt for sine argumenter, var vurderingerne tit overraskende velgennemtænkte og perspektivrige. Så mange måtte tage hatten af for hans vurderingsevne og usædvanligt brede faglige indsigt, også i internationale spørgsmål, selv i en tid hvor betingelserne for miljø sagen ændrede sig næsten fra måned til måned.

Internationalt Udvalg

I de år var der mange drøftelser i DOF af foreningens internationale indsats. BirdLife-netværket blev stærkere, og det stod klart, at meget kunne nås, hvis DOF på kvalificeret vis kunne kanalisere dansk viden og danske midler til naturbevarelse til de nye søsterorganisationer i syd og øst. Lorenz formåede sammen med bl.a. hovedbestyrelsesmedlem Hans Meltofte at fremme forståelsen blandt flere af foreningens ledende skikkelser for nødvendigheden af fuglebeskyttelsesarbejde på tværs af landegrænserne. DOF besluttede at etablere et internationalt udvalg og senere en egentlig international afdeling med ansatte medarbejdere.

Efter at Lorenz trådte tilbage som formand for DOF i 1988, fik han tid til at involvere sig i flere internationale aktiviteter. Samtidig fortsatte han med at styrke Fugleværnsfondens internationale engagement, især ved at sikre betydelige årlige bidrag til det internationale fuglebeskyttelsesarbejde.

Lorenz nød stor respekt blandt de krøltoppede.

Kort efter opbruddet i Østeuropa blev Lorenz sammen med Arne Jensen engageret i opbygningen af en folkelig og politisk slagkraftig fuglebeskyttelsesorganisation i Polen. Det var et felt, som havde Lorenz' meget store interesse, og hvor hans organisationstalent og psykologiske indsigt kunne finde rig anvendelse. Østlandene har mange meget store, fuglerige naturområder, og deres landbrugsområder tæller langt flere fugle end vore. Arbejdet gav dog ikke lejlighed til at se særlig mange fugle, for det bestod især af lange møder, mægling i personspørgsmål, gennemgang af budgetter, og kritik og opmuntring.

Lorenz var også i en årrække involveret i beskyttelsen af Mikri Prespa i Grækenland. Mikri Prespa er en stor lavvandet sø omkranset af rørskov og våde enge. Det er en vigtig yngleplads for vandfugle, bl.a. for den sjældne og truede Krøltoppede Pelikan. Lorenz besøgte jævnligt området for at styrke den lokale miljøorganisation (*The Society for the Protection of Prespa*) sammen med Uffe Gjøøl Sørensen, nu videnskabelig medarbejder i Verdensnaturfonden, og Danmarks Naturfredningsforenings daværende næstformand, Flemming Thorning-Lund. Et af de store problemer var et meget dårligt samarbejde mellem de græske grønne foreninger indbyrdes. Grækerne kunne lære meget af den danske tradition for samarbejde.

Sumatra

Lorenz blev også involveret i beskyttelsen af et vadehav i Indonesien. Under en rejse havde Henrik Skov og Finn Danielsen fundet en koloni af den sjældne og truede Milky Stork på Sumatra. Sammen med de indonesiske myndigheder foreslog de et projekt, der skulle fremme naturbevarelse i de lokale udviklingsplaner. Da Lorenz havde en dr. scient.-titel, muliggjorde alene hans underskrift, at projektet kunne komme i betragtning til Danidas forskningsmidler. Lorenz accepterede uden tøven at underskrive. Man kunne være uenig med Lorenz om strategierne, men man kunne altid regne med ham som forbundsfælle i det internationale arbejde.

På daværende tidspunkt var det ellers næsten utænkeligt, at Danida ville finansiere et DOF-initiativ. Danida havde kun én miljømedarbejder, biologen Søren Wiium-Andersen, som permanent var overbebyrdet med arbejde. Alligevel bakkede han op om initiativet. Søren Wiium-Andersen var en vigtig person for de grønne danske tiltag i den tredje verden. Projektet fik støtte, og Lorenz deltog på Sumatra i drøftelserne af projektets anbe-

Lorenz i mangrovesumpene på Sumatra, juli 1989. Foto: Finn Danielsen.

falinger med provinsens guvernør. Lorenz var en dygtig forhandler. En af hans overbevisende måder at få folk til at lytte på var ved at rose sine egne medarbejdere til skyerne for deres "uhyre enestående resultater". Han havde også en fremtoning, der indgød respekt – høj alder, mave, briller og en insisterende attitude på grænsen til det ubehøvede!

I den private sfære gjorde Lorenz sig ikke de store anstrengelser for at tilpasse sig de lokale kulturelle normer under besøget. Men indoneserne var usædvanlig overbærende. Måske fordi Lorenz' besynderlige optræden i deres øjne blot forstærkede hans karisma. Det lykkedes at få vadehavet og Sumatras største mangrove- og sumpkov placeret centralt i bevidstheden hos provinsens ledelse. I dag – tolv år senere – er provinsen fortsat stærkt engageret i at sikre områdets beskyttelse, trods de mange andre store problemer i landet.

Stærk dansk støtte

Særlig betydning for den internationale miljøindsats fik en beslutning i Folketinget op til FNs Konference om Miljø og Udvikling i Rio i 1992.

Danmark ville ud over ulandsmidlerne årligt afsætte en halv procent af bruttonationalproduktet til løsning af globale miljøproblemer og til katastrofeindsatser (f.eks. ved tørke og hungersnød). Konkret svarede det til omkring 2,5 mia. kroner om året til internationalt miljøarbejde. Den danske beslutning var ikke enestående, men blev fulgt af bl.a. Norge og Holland.

Dette førte op gennem 90erne til mange nye miljøinitiativer i udviklingslandene. En del af indsatsen er sat i værk af tidligere DOF-græsrodder, der i dag er ansat i bl.a. Danida, Miljøministeriet, og i forskningsinstitutioner, miljøkonsulentfirmaer og internationale organisationer som WWF og Conservation International.

Et af de vigtigste resultater af de nye initiativer var, at mange beslutningstagere i den tredje verden blev mere opmærksomme på miljøproblemerne. I en del lande er hensynet til miljø og naturbevarelse også blevet bedre indarbejdet i lovgivningen. En række særdeles vigtige naturområder er blevet fredet, og der er blevet udarbejdet forvaltningsplaner for områderne. Desuden er de lokale beslutningstagere og beboerne i flere fredede områder blevet mere opmærksomme på områdernes betydning naturmæssigt, ligesom de i stigende grad er med til at forvalte områderne.

I langt de fleste lande har vi fået mere viden om, hvor de vigtigste fugle- og naturområder er, og hvilke trusler disse områder står overfor. Dermed kan naturbevarelseskampen bedre prioriteres. BirdLife-samarbejdet har for eksempel ført til, at der er offentliggjort oversigter over de vigtigste fugleområder i Europa og Latinamerika, mens tilsvarende oversigter er på vej for Afrika og Asien. Det er tankevækkende, at disse publikationer bygger på Lorenz' metoder og principper fra treserne. Det er også blevet nemmere at bestemme fuglene, for i dag findes der feltbestemmelsesbøger

dækkende de fleste ulande. Bøgerne er dog ofte på engelsk og derfor svære at bruge for de lokale.

Nye toner

Miljø- og naturindsatsen i udviklingslandene har bevæget sig fra isolerede initiativer gældende enkeltarter til mangeårige, tværfaglige projekter, hvor danskernes rolle især er at styrke og opmuntre de lokales arbejde og være igangsættere. Både inden for og uden for DOFs rækker har Lorenz spillet en vigtig rolle for denne udvikling gennem sine fremsynede indlæg i drøftelserne og sin påvirkning af de mange DOFere, der arbejder for naturbeskyttelsen i forskellige lande og fora.

Til Lorenz fortrydelse er mange naturforvaltere de seneste år gået væk fra den konventionelle tilgang til fredninger i ulandene. I stedet for at søge at etablere og håndhæve fredede naturområder uden nogen form for udnyttelse, er man gået over til at acceptere en vis udnyttelse af områderne fra den lokale befolknings side, og til at arbejde sammen med de lokale for at holde udefra kommende kommercielle interesser væk. Lorenz har ikke lagt skjul på, at denne tilgang i hans øjne er naiv, og at beskyttelse af fredede naturområder vil være utilstrækkelig uden en stærk indsats mod lovovertrædelser.

Fremover bliver en af de store udfordringer for DOF at fastholde den opbakning til, og det engagement i det internationale arbejde, som Lorenz har været med til at skabe. Naturbeskyttelsesarbejdet i Danmark bakkes op af mange, fordi det er nært og forståeligt og optager den enkelte. Det er vanskeligt at skaffe opbakning til den internationale indsats, trods de imponerende resultater.

Arne Jensen, Anita Pedersen, Michael K. Poulsen og Jan F Rasmussen har læst og kommenteret dele af artiklen, for hvilket de hermed takkes.